

ارائه یک چارچوب مفهومی برای پیش‌پردازش و بهبود کیفیت نگاره‌های رویداد در فرایند کاوی

احمد صالحی

دانشجوی دکتری مهندسی فناوری اطلاعات؛
دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران، ایران؛
ahmad.salehi@modares.ac.ir

محمد اقدسی

دکتری مهندسی صنایع؛ استاد؛
دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران، ایران؛
aghdasim@modares.ac.ir

توکتام خطیبی

دکتری مهندسی صنایع؛ دانشیار؛
دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران، ایران؛
toktam.khatibi@modares.ac.ir

مجید شیخ‌محمدی

دکتری مهندسی طراحی سیستم؛ دانشیار؛
دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران، ایران؛
msheikhm@modares.ac.ir

دریافت: ۱۴۰۰/۱/۱۴ | پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۰۱ | مقاله برای اصلاح به مدت ۵۸ روز نزد پدیدآوران بوده است.

چکیده: در دنیای پیچیده امروز حیات سازمان‌ها و کسب‌وکارها بدون شناخت و استفاده کارآمد از داده‌ها امکان‌پذیر نخواهد بود. فرایند کاوی با ترکیب روش‌های یادگیری ماشین و مفاهیم مدیریت فرایندهای کسب‌وکار تلاش دارد دانش نهان مربوط به چگونگی اجرای فرایندها را از داده‌های ذخیره‌شده در سامانه‌های اطلاعاتی استخراج نماید. اولین گام در فرایند کاوی، فعالیت کشف فرایند است که امکان مدل‌سازی فرایندها بر مبنای داده‌های رویداد ورودی را فراهم می‌سازد. اما استفاده از این مزیت بدون وجود داده‌های مناسب و باکیفیت فراهم نخواهد شد، زیرا هر گونه تحلیل بر پایه داده‌های با کیفیت پایین منجر به ایجاد بینش و تصمیمات نامناسبی می‌شود که بر عملکرد سازمان یا کسب‌وکار تأثیر منفی خواهد گذاشت. هدف این پژوهش ارائه یک چارچوب مفهومی جدید برای پیش‌پردازش داده‌های ورودی به روش‌های کشف فرایند است تا کیفیت مدل فرایند نهایی بهبود یابد. چارچوب مفهومی پیشنهادی با

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

شاپا (چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱

شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱

نمایه در SCOPUS، ISC، LISTA و

jipm.irandoc.ac.ir

دوره ۳۸ | شماره ۳ | صص ۹۴۵-۹۸۰

بهار ۱۴۰۲

<https://doi.org/10.22034/jipm.2023.698594>

استفاده از یک روش پژوهش کیفی بر اساس نظریه داده‌بنیاد پدید آمده است. بدین منظور، ۱۰۲ پژوهش مرتبط با حوزه کیفیت داده در فرایند کاوی مورد بررسی قرار گرفته و مهم‌ترین چالش‌های کیفیت داده در این زمینه پس از پالایش و یکپارچه‌سازی آن‌ها از ادبیات شناسایی شده‌اند که شامل: «رویدادهای آشفته / کم‌تکرار»، «رویدادهای پرت»، «رویدادهای ناهنجار»، «مقادیر گمشده»، «قالب زمانی نادرست»، «برچسب‌های زمانی مبهم»، «فعالیت‌های مترادف» و «اندازه و پیچیدگی» است. در ادامه، گام‌های اساسی برای پیش‌پردازش و پاک‌سازی مناسب داده‌ها تعیین شده‌اند که دربرگیرنده فعالیت‌های «ترمیم»، «کشف ناهنجاری»، «پالایش» و «کاهش ابعاد» می‌شوند. سپس، چارچوب مفهومی نهایی بر پایه مشکلات کیفیت داده و فعالیت‌های پاک‌سازی شناسایی شده ایجاد شده است. برای بررسی عملکرد چارچوب پیشنهادی از چهار مجموعه داده استاندارد برگرفته از فرایندهای واقعی استفاده شده است. این داده‌ها در مرحله اول به صورت خام و در مرحله دوم پس از انجام پیش‌پردازش توسط چارچوب معرفی شده به چهار الگوریتم متداول کشف فرایند اعمال شده‌اند. نتایج نشان داد که پیش‌پردازش داده‌های ورودی منجر به بهبود معیارهای کیفیت مدل استخراج شده از الگوریتم‌های کشف فرایند می‌شود. همچنین، برای سنجش اعتبار چارچوب پیشنهادی، عملکرد آن با سه روش پیش‌پردازش «نمونه‌برداری»، «پیش‌پردازش آماری» و «انتخاب نمونه اولیه» مقایسه شده که برایندها بیانگر کارایی بهتر رویکرد پیشنهادی بوده است. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به عنوان یک رهیافت کاربردی توسط متخصصان و تحلیلگران داده و کسب و کار در پروژه‌های فرایند کاوی مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: سامانه‌های اطلاعاتی، مدیریت فرایندهای کسب و کار، فرایند کاوی، کیفیت داده، پیش‌پردازش نگاره رویداد

۱. مقدمه و بیان مسئله

با رشد فناوری و اهمیت پذیرش سازوکارهای تحول دیجیتال در پیشرفت سازمان‌ها و کسب و کارها، نقش سامانه‌های اطلاعاتی^۱ در پیاده‌سازی و بازمینی فرایندها و همچنین مدیریت جریان اطلاعات و داده‌ها از اهمیت بسیار زیادی برخوردار شده است. به همین دلیل، می‌توان بیان نمود که امروزه، فرایندهای عملیاتی و سامانه‌های اطلاعاتی با یکدیگر در هم تنیده شده‌اند (Van Der Aalst 2016; Li 2020). داده‌های ذخیره شده در پایگاه داده‌های سامانه‌های اطلاعاتی دیدگاه لازم برای تصمیم‌گیری را فراهم نموده و به دوران تصمیم‌گیری بر پایه احساس و شهود پایان داده‌اند. در حقیقت، کسب و کارهای امروزی به موجودیت‌های مبتنی بر داده تبدیل شده‌اند (شامی زنجانی، نیبی و ایران‌دوست ۱۳۹۹). از

1. information systems

طرفی، باید بیان کرد که فرایندهای کسب‌وکار^۱ بخشی از دارایی‌های اصلی یک سازمان محسوب شده و منجر به آگاهی از شرح وظایف، نقش‌ها و مسئولیت‌ها می‌شوند. به بیان دیگر، فرایندها فعالیت‌هایی را که برای خلق ارزش، خدمات و محصولات لازم است، شرح می‌دهند (دوماس و همکاران ۲۰۱۳).

برای بهره‌برداری از داده‌های ذخیره‌شده در پایگاه‌های داده در زمان اجرای فرایندهای کسب‌وکار، دانشی نوین تحت عنوان «فرایند کاوی»^۲ توسعه یافته که از پیوند روش‌های یادگیری ماشین و داده کاوی با مفاهیم مدیریت فرایندهای کسب‌وکار^۳ ایجاد شده است (فن در آلست ۲۰۱۱). هدف فرایند کاوی کشف، پایش و بهبود فرایندها با استفاده از بررسی و کاوش داده‌های برآمده از پیاده‌سازی و اجرای فرایندهاست.

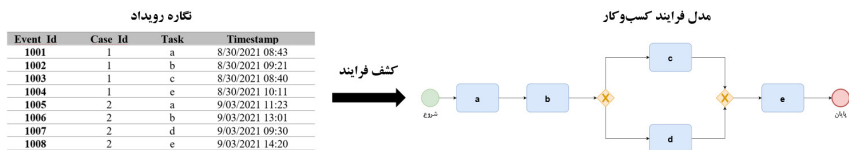
نقطه شروع برای هر پروژه یا مطالعه فرایند کاوی، فعالیت «کشف فرایند»^۴ است (Sani 2020). روش‌های فرایند کاوی از منابع داده‌ای ویژه‌ای به نام «داده‌های رویداد»^۵ بهره می‌گیرند که در ادبیات از آن‌ها با نام «نگاره رویداد»^۶ یا به اختصار، «لاگ»^۷ یاد می‌شود.^۸ هر نگاره رویداد ساختاری استاندارد برای ذخیره‌سازی رویدادهای ثبت شده در زمان اجرای یک فرایند است. الگوریتم‌های کشف فرایند با بررسی رویدادهای درون نگاره رویداد سعی در یافتن روابط بین آن‌ها نموده و این‌گونه فرایند کسب‌وکار نهفته در داده‌های ذخیره‌شده را استخراج و مدل‌سازی می‌کنند. مدل فرایند کسب‌وکار حاصل، یک الگوی ترسیمی از وظایف، رویدادها و تصمیماتی است که به‌هنگام اجرای یک فرایند اتفاق افتاده و می‌توانند به شکل‌های مختلف از جمله شبکه‌های «پتری»^۹ یا مدل و نشانگر فرایند کسب‌وکار^۹ نمایش داده شوند (Burattin 2015). شایان توجه است که استفاده از روش‌های فرایند کاوی بدون وجود نگاره‌های رویداد امکان‌پذیر نخواهد بود (Batyuk and Voityshyn 2018). شکل ۱، نمونه‌ای از یک نگاره رویداد و مدل فرایند استخراج شده از آن توسط روش‌های کشف فرایند را به تصویر کشیده است. هر ردیف نگاره رویداد متناظر است با یک رویداد انجام‌شده در زمان اجرای فرایند و ستون‌ها نشان‌دهنده ویژگی‌های مربوط به آن رویداد است که شامل موارد زیر است:

1. business processes	2. process mining	3. business process management (BPM)
4. process discovery	5. event data	6. event log
		7. log

۸. در بعضی از متون فارسی به‌جای عبارت «نگاره رویداد»، از معادل «گزارش رویداد» استفاده شده است.

9. petri net	9. Business Process Model and Notation (BPMN)

۱. شناسه رویداد^۱: برای تمایز بین رویدادهای ذخیره شده در یک نگاره رویداد و همچنین، به منظور ارجاع به یک رویداد خاص استفاده می‌شود؛
۲. شناسه مورد^۲: بیانگر این است که هر رویداد به کدام نمونه یا مورد که فرایند برای آن در جریان است، تعلق دارد؛
۳. فعالیت^۳: برای تعیین اینکه در یک رویداد خاص، کدام فعالیت انجام شده است؛
۴. برچسب زمانی^۴: نشان‌دهنده زمان و تاریخ انجام یک فعالیت برای یک رویداد مشخص است.

شکل ۱. نمونه‌ای از یک نگاره رویداد و مدل کشف‌شده بر اساس داده‌های ذخیره‌شده درون آن

هر نگاره رویداد می‌تواند شامل ویژگی‌های بیشتری باشد، اما برای فرایندکاوی وجود سه ویژگی فوق‌الزامی است (Van Der Aalst 2016). همچنین، به مقادیر ذخیره‌شده برای هر ویژگی، برچسب^۵ گفته می‌شود. همان‌طور که در نگاره رویداد شکل ۱، مشاهده می‌شود، این فرایند دارای پنج فعالیت اصلی است که شامل وظایف "a,b,c,d,e" هستند. لازم به ذکر است که به توالی متناهی از فعالیت‌هایی که برای هر مورد انجام شده‌اند، یک مسیر^۶ یا دنباله^۷ می‌گویند. به‌عنوان نمونه، برای مورد ۱، مسیر فرایند یا دنباله به‌صورت {a,b,c,d,e} تعریف می‌شود.

روش‌های کشف فرایند همواره فرض می‌کنند که داده‌های ورودی کامل و بدون خطا هستند، اما ممکن است مدل استخراج‌شده به‌دلیل وجود داده‌های آشفته^۸، نامناسب و نادرست نتواند فرایند را به‌صورت صحیح مدل‌سازی کند. به‌عبارت بهتر کیفیت پایین داده‌های ورودی منجر به ایجاد بینش و دانش اشتباه خواهد شد (Pyle 1999). در بیشتر موارد، روش‌های فرایندکاوی بر روی مجموعه داده‌های مصنوعی به‌خوبی عمل می‌کنند، اما به‌هنگام استفاده از داده‌های واقعی منجر به ایجاد مدل‌های کسب‌وکار پیچیده‌ای

1. event_id	2. case_id	3. activity
4. timestamp	5. label	6. trace
7. sequence	8. noise	

خواهند شد که درک آن‌ها به آسانی امکان‌پذیر نیست (Sani 2020). بدین‌سان، هر نگاره رویداد همواره نیازمند پیش‌پردازش^۱ است، تا رویدادها به‌صورت مناسب پاک‌سازی شده و قابلیت بهره‌برداری از آن‌ها افزایش یابد. از طرفی، چون ممکن است این عمل در دنیای واقعی به‌صورت دستی انجام شود، فعالیت پیش‌پردازش به تجربه و دانش تحلیلگر بسیار وابسته خواهد شد (Andrews et al. 2020). «امام‌جمعه» و همکاران با بررسی و تحلیل بیش از ۱۵۰ نمونه از پروژه‌های فرایند کاوی به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های مربوط به بررسی کیفیت داده‌نگاره‌های رویداد و پیش‌پردازش آن‌ها به‌صورت بسیار سطحی انجام پذیرفته است (Emamjome et al. 2020)، که این مورد افزون بر افزایش هزینه و زمان، اعتبار نتایج خروجی را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

بنابراین، نیاز به فرایند پیش‌پردازش مناسب که هدف آن تبدیل داده‌های ورودی ثبت‌شده از دنیای واقعی به داده‌های استاندارد و باکیفیت است که نتایج خروجی حاصل از روش‌های کشف فرایند را تحت تأثیر قرار ندهد. این مهم یک فعالیت کلیدی برای دستیابی به نتایج قابل اعتماد و کاهش هزینه‌ها خواهد بود. انگیزه اصلی پژوهش حاضر معرفی یک چارچوب مفهومی^۲ جامع و مشخص برای پالایش داده‌های ورودی به روش‌های کشف فرایند در زمینه فرایند کاوی است؛ به‌گونه‌ای که مهم‌ترین چالش‌های کیفیت داده را شناسایی نموده و تأثیر آن‌ها را بر روی نتایج خروجی به حداقل برساند. بر پایه هدف پژوهش، این مطالعه به دنبال پاسخگویی به سه سؤال زیر است:

۱. آیا بدون دانش قبلی و مدل فرایند کسب‌وکار مرجع (مستندات سازمان یا کسب‌وکار)، می‌توان عملیات پیش‌پردازش بر روی داده‌های رویداد را انجام داد؟
۲. آیا با شناسایی مهم‌ترین مشکلات کیفیت داده و استفاده از پیش‌پردازش مناسب، امکان بهبود نتایج خروجی الگوریتم‌های کشف فرایند فراهم می‌شود؟
۳. آیا می‌توان فعالیت‌های مهم در بهبود کیفیت نگاره رویداد را با یکدیگر یکپارچه نمود؟

ساختار این مقاله بدین شرح است: بخش ۲، بیان‌کننده پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه کیفیت داده و پیش‌پردازش نگاره‌های رویداد است. بخش ۳، روش انجام این

پژوهش را شرح خواهد داد. بخش ۴، به تشریح یافته‌های این پژوهش می‌پردازد و در بخش ۵، خلاصه‌ای از نتایج و پیشنهادهای برای مطالعات آتی مطرح می‌شوند.

۲. پیشینه پژوهش

در ادبیات فرایندکاوی عبارت «اگر داده‌های نامعتبر و نادرست به سامانه وارد شود، خروجی آن نیز نامعتبر خواهد بود»^۱، فراوان مشاهده می‌شود (Verhulst 2016; Sani 2020; Suriadi et al. 2017; Andrews et al. 2018). این امر بیانگر اهمیت کیفیت داده‌های ورودی (نگاره رویداد) به روش‌های فرایندکاوی است. به همین منظور، پژوهش‌هایی برای ایجاد مفاهیم نظری کیفیت داده در فرایندکاوی با هدف شناخت بهتر چالش‌های این زمینه انجام شده است. برای نخستین بار، در «مانیفست فرایندکاوی»^۲ به سطوح بلوغ کیفیت نگاره‌های رویداد اشاره می‌شود که آن‌ها را در ۵ سطح از عالی تا ضعیف دسته‌بندی نموده است (Van Der Aalst et al. 2011). در جایی دیگر، «بوس، منز و فن در آلست» تشریح دقیق‌تری از مشکلات داده‌های رویداد بر اساس تجارب گذشته خود در پروژه‌های فرایندکاوی را بیان می‌کنند. آن‌ها مشکلات کیفیت نگاره‌های رویداد را در ۱۰ گروه متفاوت دسته‌بندی نموده و برای هر دسته، ویژگی‌ها و چگونگی تأثیر آن‌ها بر روی نتایج خروجی را به صورت کامل شرح می‌دهند (Bose, Mans, and van der Aalst 2013). در مقاله‌ای دیگر، «سوریادی» و همکاران، الگوهای رایج ایجاد خطا در نگاره‌های رویداد را برشمرده و موفق شدند ۱۱ الگوی نقص داده را یافته و با ارائه مثال‌هایی نقش این الگوها را در فرایندکاوی روشن سازند (Suriadi et al. 2017). مطالعات فوق با وجود روشنگری و دسته‌بندی مشکلات کیفیت داده در فرایندکاوی، راهکاری برای چگونگی پیش‌پردازش داده‌ها ارائه نمی‌دهند. همچنین، بعضی از مطالعات در رویکردی متفاوت تلاش نموده‌اند روش‌های کشف فرایند را نسبت به وجود داده‌های پرت و آشفته مقاوم نمایند تا این الگوریتم‌ها بتوانند یک مدل فرایند کسب‌وکار صحیح را از داده‌های ورودی با کیفیت پایین استخراج نمایند. نمونه‌ای از این تلاش‌ها در مطالعات «لیمانز، فهلند و فن در آلست»^۳ و همچنین «آگوستو» و همکاران به مرحله اجرا درآمده است (Leemans, Fahland and van der Aalst 2013; Augusto et al. 2019). اما این روش‌ها در دسته الگوریتم‌های کشف فرایند

1. garbage in, garbage out

2. process mining manifesto

قرار گرفته و از تنظیمات داخلی برای پالایش بعضی از رویدادها بهره می‌برند و نمی‌توانند به‌عنوان یک راهکار پیش‌پردازش در نظر گرفته شوند. بنابراین، در سال‌های اخیر، توسعه و استفاده از رویکردهای پیش‌پردازش داده‌ها در فرایند کاوی مورد توجه قرار گرفته است. مرور پژوهش‌های مربوط به پیش‌پردازش داده‌ها در فرایند کاوی نشان داد که مطالعات انجام‌پذیرفته در این زمینه را می‌توان بر اساس نوع هدف به چهار رویکرد متفاوت دسته‌بندی نمود. دسته اول، رویکرد خود را بر مبنای شناسایی و حذف مسیرهای فرایندی که میزان تکرار آن‌ها در داده‌های ورودی کمتر از میزان یک آستانه مشخص بود، قرار داده‌اند. به این ترتیب، با حذف این مسیرها نتایج خروجی بهبود می‌یابند. اولین تلاش در این زمینه در مطالعه‌ای توسط «لی» و همکاران انجام پذیرفت. در این پژوهش نویسندگان با شناسایی مسیرهای فرایند کم‌تکرار یا آشفته و حذف آن‌ها از لاگ موفق شدند کیفیت مدل فرایند استخراجی را افزایش دهند (Ly et al. 2012). در پژوهشی دیگر، «تکس، سیدوروا و فن در آلست» با تعریف نظری فعالیت‌های آشفته و بی‌نظم به همراه چگونگی شناسایی و حذف آن‌ها از مجموعه داده‌های ورودی تلاش نمودند کیفیت مدل کشف‌شده را بهبود دهند (Tax, Sidorova and van der Aalst 2019). در مقاله «لو» و همکاران، رویکردی جدید برای حذف رویدادهای آشفته و کم‌تکرار پیشنهاد شده است. نویسندگان با ارائه یک راه‌حل جدید به دنبال ایجاد تمایز بین رفتارهای کم‌تکرار ناشی از شرایط خاص یک فرایند، با رویدادهای غیرمفید یا آشفته بوده‌اند تا مدل نهایی بدین گونه بازنمایی از اجرای یک فرایند کسب‌وکار را ارائه دهد (Lu et al. 2021).

دسته دیگر پژوهش‌ها به بررسی و شناسایی رویدادهای تکراری پرداخته‌اند. برای مثال، در تحقیق «لو» و همکاران، یک روش پیش‌پردازش به‌منظور شناسایی و پالایش رویدادهای تکراری ارائه شده است. در این تحقیق با یکپارچه‌سازی رویدادهای تکراری، کیفیت نتایج خروجی بهبود یافته‌اند (Lu et al. 2016).

دسته سوم پژوهش‌های پیش‌پردازش خود را بر مبنای شناسایی و حذف دنباله‌های ناقص یا رویدادهای پرت استوار ساخته‌اند. در مطالعات «آیو، فولورونسو و ایبه‌ارالو» و همچنین «ثانی، فن زلست و فن در آلست» با استفاده از رویکردهایی که بر مبنای احتمالات شرطی بنیان شده‌اند، دنباله‌های ناقص یا رویدادهای پرت شناسایی و از مجموعه داده‌های ورودی حذف می‌شوند (Ayo, Folorunso and Ibhara lu 2017; Sani, van Zelst and van der Aalst 2017). حالت تکامل‌یافته این رویکرد در پژوهش دیگری معرفی

شده است. در این تحقیق روشی سه-مرحله‌ای توسعه داده شده که در گام اول، قوانین و الگوها از دنباله‌های درون یک لاگ استخراج می‌شوند. در گام دوم، نقاط پرت برای هر دنباله شناسایی شده و سپس، در گام سوم، دنباله‌های دارای رفتارهای پرت از لاگ حذف می‌شوند (Sani, van Zelst, and van der Aalst 2018a).

در دسته چهارم مطالعات بررسی شده به کاهش ابعاد و پیچیدگی داده‌های ورودی به‌عنوان یک فعالیت پیش‌پردازش در فرایند کاوی پرداخته شده است. در پژوهش «بویر» و دیگران، یک چارچوب برای بهبود کشف فرایند از طریق یک روش «پیش‌پردازش آماری»^۱ به‌منظور کاهش اندازه و پیچیدگی نگاره رویداد ارائه شده است. هدف این مطالعه کاهش حجم حافظه و زمان اجرای الگوریتم‌های کشف فرایند است (Bauer et al. 2018). «ثانی، بولتنهاگن و فن در آلت» در مطالعه‌ای دیگر، روش پیش‌پردازشی به‌نام «انتخاب نمونه اولیه»^۲ معرفی نمودند که شامل چهار مرحله خوشه‌بندی نمونه‌های اولیه ورودی، کشف مدل بر اساس نمونه‌های داخل خوشه‌ها، ارزیابی نتایج خروجی، و در انتها، تکرار سه مرحله قبلی تا کسب بهترین نتیجه است (Sani, Boltenhagen and van der Aalst 2019). «ثانی، فن زلست و فن در آلت» در ادامه پژوهش‌های خود، روش «نمونه‌برداری»^۳ را توسعه داده‌اند که هدف آن انتخاب زیرمجموعه‌ای از داده‌های رویداد است که بیشترین همپوشانی را با فرایند کسب و کار مرتبط با آن‌ها را داشته باشد. این عمل افزون بر کاهش اندازه نگاره رویداد منجر به افزایش کیفیت مدل خروجی از روش‌های کشف فرایند خواهد شد (Sani, van Zelst and van der Aalst 2019). در جدول ۱، پژوهش‌های مرتبط با پیش‌پردازش داده‌های ورودی در فرایند کاوی بر پایه نوع رویکرد و هدف آن‌ها به‌صورت خلاصه بیان شده است.

1. statistical pre-processing
2. prototype selection
3. sampling

جدول ۱. پژوهش‌های مربوط به زمینه پیش‌پردازش نگاره‌های رویداد در فرایند کاوی

منبع	هدف	نوع رویکرد
Ly et al. (2012)	ارائه چارچوبی به نام «پالایش معنایی لاگ» ^۱ به‌عنوان یک مرحله پیش‌پردازش برای پاک‌سازی نگاره رویداد بر اساس محدودیت‌های مربوط به زمینه کسب و کار. این چارچوب اقدام به حذف مسیرهای کم‌تکرار یا آشفته از نگاره رویداد ورودی می‌نماید. هدف این چارچوب افزایش دقت مدل فرایند استخراج‌شده از لاگ است.	شناسایی و حذف مسیرهای کم‌تکرار یا آشفته
Tax, Sidorova, and van der Aalst (2019)	این پژوهش به موضوع چگونگی کشف فرایند بر مبنای نگاره‌های رویداد دارای مشکل کیفیت داده می‌پردازد که در آن چند روش نوین برای پیش‌پردازش داده‌های ورودی معرفی می‌شوند. هدف روش معرفی شده حذف فعالیت‌های آشفته و بی‌نظم از نگاره رویداد و در نتیجه، بهبود مدل فرایند کسب و کار استخراج‌شده است.	
Lu et al. (2021)	ارائه یک روش جدید برای تمایز بین رویدادهای آشفته از رویدادهای کم‌تکرار مهم و مؤثر در فرایند کسب و کار که بر مبنای یک مفهوم احتمالی به نام مسیرهای حداکثر احتمال ^۲ عمل می‌نماید. هدف این روش بررسی حالت‌های مختلف فعالیت‌ها در یک فرایند و همچنین، مشخص کردن حالت‌های گذار از یک فعالیت به فعالیت دیگر (تمایز بین فعالیت‌های منظم و نامنظم) است، تا رفتارهای موجود در یک دنباله را به دو قسمت سودمند و غیرمفید تقسیم کند.	
Lu et al. (2016)	حل مشکل برچسب‌های نامناسب (در اینجا تکراری) با استفاده از یک روش پیش‌پردازش جدید که برچسب فعالیت‌های تکراری را با یکدیگر ادغام می‌کند.	شناسایی و حذف رویدادهای تکراری
Ayo, Folorunso, and Ibharalu (2017)	بررسی وابستگی بین فعالیت‌ها و ارائه یک روش احتمالی برای پیش‌بینی فعالیت‌های گمشده در دنباله‌های ناقص با استفاده از توابع امتیازدهی بیزی ^۳	شناسایی و حذف دنباله‌های ناقص یا رویدادهای پرت
Sani, van Zelst, and van der Aalst (2017)	توسعه یک روش پالایش بر پایه احتمالات شرطی ^۴ برای تعیین احتمال وقوع یک فعالیت بر اساس رفتار فعالیت‌های نزدیک به آن. اگر احتمال یک فعالیت کمتر از مقدار آستانه باشد، آن فعالیت به‌عنوان رفتار پرت در نظر گرفته می‌شود.	
Sani, van Zelst, and van der Aalst (2018a)	معرفی روشی سه-مرحله‌ای برای استخراج قوانین و الگوهای دنباله‌های یک لاگ، تا با شناسایی نقاط پرت برای هر دنباله و سپس حذف دنباله‌ها یا رفتارهای پرت از نگاره رویداد، کیفیت مدل کشف‌شده نهایی افزایش یابد.	

1. semantic log purging
2. maximum probability path
3. bayesian scoring functions
4. conditional probabilities

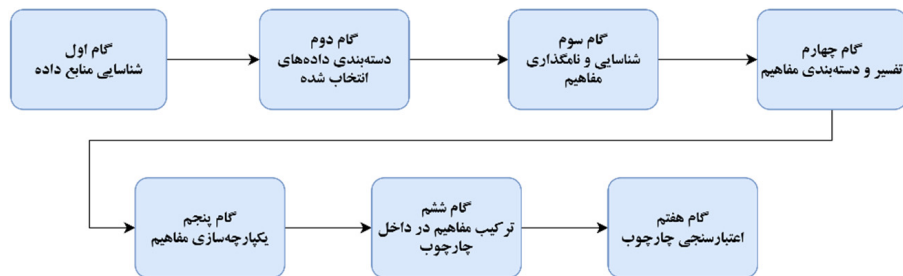
نوع رویکرد	هدف	منبع
کاهش ابعاد و پیچیدگی	معرفی یک روش پیش‌پردازش آماری که تلاش دارد با انتخاب نمونه‌ای مناسب (زیرمجموعه) از داده‌های موجود در نگارهٔ رویداد که بیشترین همپوشانی را با فرایند کسب‌وکار مربوط به آن را داشته باشد، پیدا نموده و به این صورت به کاهش اندازه و پیچیدگی داده‌های ورودی منتهی شود و معیارهای کیفیت مدل نهایی افزایش یابد.	Bauer et al. (2018)
	ارائهٔ یک روش پیش‌پردازش چهار-مرحله‌ای شامل خوشه‌بندی دنباله‌های موجود در نگارهٔ رویداد برای ساخت نمونه‌های اولیهٔ ورودی، سپس کشف مدل بر اساس نمونه‌های ساخته‌شده، و آنگاه ارزیابی کیفیت نتایج خروجی و در انتها تکرار سه روند قبلی تا کسب بهترین نتیجه بر اساس معیارهای ارزیابی روش‌های کشف فرایند.	Boltenhagen, and van der Aalst (2019)
	توسعهٔ روشی که داده‌های رویداد ورودی را دریافت و یک نگارهٔ رویداد ساده‌شده را به‌عنوان خروجی تحویل می‌دهد. در این روش با استفاده از چهار استراتژی متفاوت شامل طول، تعداد تکرار، شباهت و ساختار، مسیرهای فرایند از داده‌های رویداد ورودی استخراج می‌شوند.	Fani Sani, Zelst, and van der Aalst (2019)

با وجود اینکه همهٔ روش‌های اشاره‌شده در جدول ۱، به موفقیت‌های مهمی در بهبود کیفیت مدل‌های کسب‌وکار استخراجی از داده‌های رویداد رسیده‌اند، اما با توجه به اینکه هر کدام از این روش‌ها بر اساس یک هدف مشخص توسعه یافته‌اند، موفق شده‌اند تعداد محدودی از چالش‌های کیفیت داده را حل نمایند. در رویکردهای فوق، حذف دنباله‌هایی با فعالیت‌های آشفته، تکراری یا دارای فعالیت پرت به‌صورت یک رویکرد پاک‌سازی جامع که شامل همهٔ موارد فوق باشد، مشاهده نشده است؛ یا همراستا با کاهش اندازه و پیچیدگی نگارهٔ رویداد ورودی فقط به حذف مسیرهایی که کم‌تکرار یا پرت هستند، پرداخته شده و ضرورت بازسازی و ترمیم مسیرهای دارای مشکل در نظر گرفته نشده است. به همین دلیل، معرفی رویکردی جامع و یکپارچه که توانایی شناسایی و حل مهم‌ترین چالش‌های کیفیت داده را داشته باشد، به‌عنوان یک شکاف پژوهش قابل بیان است. همچنین، معرفی رویکردی که بتواند به‌عنوان یک شیوه‌نامهٔ اجرایی توسط متخصصان فرایند استفاده شود، به‌عنوان دیگر شکاف پژوهش باید مورد توجه قرار گیرد.

۳. روش پژوهش و ایجاد چارچوب مفهومی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است و انگیزهٔ اصلی آن معرفی و توسعهٔ یک چارچوب مفهومی برای حل چالش‌های کیفیت داده در روش‌های کشف فرایند در زمینهٔ فرایند کاوی است. چارچوب مفهومی ابزاری است که امکان واکاوی و سازماندهی اطلاعات

مربوط به یک زمینه دانش را در یک ساختار روشن فراهم نموده و انجام تحقیقات آتی در آن زمینه را آسان‌تر می‌نماید (Succar 2009; Zamora-Polo et al. 2019). بر پایه تعریفی دیگر، هدف از یک چارچوب مفهومی توسعه و سازماندهی دانش موجود در مورد مفاهیم، مسئله‌ها یا مشکلات حوزه مورد مطالعه است (Rocco and Plakhotnik 2009). بنابراین، استفاده از مزایای چارچوب‌های مفهومی برای شناخت مهم‌ترین چالش‌های کیفیت داده، چگونگی ارتباط و ارزیابی آن‌ها در داده‌های ورودی به همراه معرفی رهیافت‌هایی برای حل مشکلات فوق در زمینه کشف فرایند می‌تواند بسیار سودمند باشد. همچنین، این کوشش می‌تواند دیدگاه‌های نوینی برای پژوهش‌های آینده در این زمینه ترسیم نماید. در این مطالعه برای ایجاد چارچوب مفهومی همراستا با هدف پژوهش، از روش معرفی شده توسط «جبارین» استفاده شده است (Jabareen 2009). «جبارین» یک روش کیفی به‌منظور ایجاد چارچوب‌های مفهومی برای پدیده‌هایی که به مجموعه‌های دانش چندرشته‌ای مرتبط هستند، پیشنهاد نموده است. در این رویکرد، «مفهوم» به‌عنوان یک مؤلفه که شامل اجزایی خاص است، تعریف شده و از «چارچوب مفهومی» به‌عنوان یک شبکه از مفاهیم مرتبط به هم یاد می‌شود. سپس، با معرفی روش «اکاوی چارچوب مفهومی» که نوعی فرایند نظریه‌پردازی برای ساخت چارچوب مفهومی بر پایه روش نظریه داده‌بنیاد است، گام‌های عملی ایجاد چارچوب مفهومی شرح داده شده است. بدین سان برای ساخت یک چارچوب مفهومی، ابتدا باید پیشینه موضوع پژوهش مورد بررسی قرار گرفته و مفاهیم باارزش از ادبیات استخراج شوند. سپس، چارچوب مفهومی بر اساس مفاهیم شناسایی شده و روابط بین آن‌ها ایجاد شود. شکل ۲، نمایی از مراحل ایجاد چارچوب مفهومی بر مبنای روش «جبارین» با هدف پیش‌پردازش نگاره‌های رویداد را نشان می‌دهد که در ادامه، فعالیت‌های مربوط به هر گام شرح داده خواهد شد.

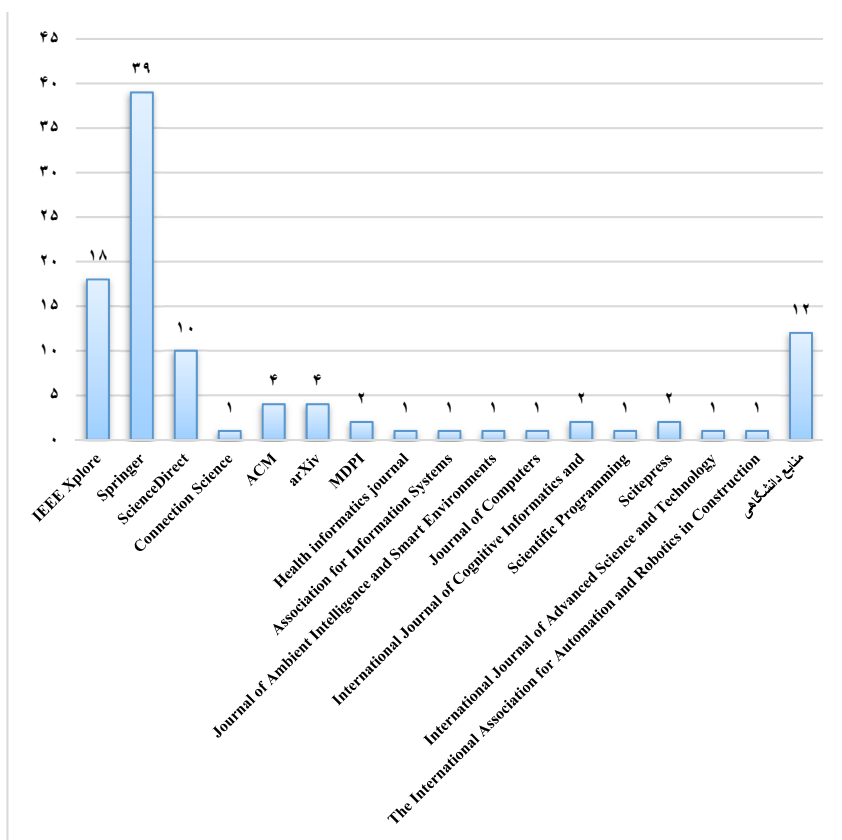

شکل ۲. مراحل اجرای ایجاد چارچوب مفهومی بر پایه روش «جبارین» (Jabareen 2009)

۳-۱. شناسایی منابع داده

اولین مرحله برای ساخت یک چارچوب مفهومی، شناخت موارد بیان‌شده در مورد پدیده مورد نظر در ادبیات است. برای دستیابی به این هدف، پایگاه‌های علمی Web Of Science، Scopus، ScienceDirect، Springer، IEEE Xplore، Google Scholar به‌عنوان پایگاه‌های علمی معتبر مورد جست‌وجو قرار گرفتند. برای یافتن مقالات همراستا با هدف پژوهش از کلمات کلیدی مانند «کیفیت داده و فرایند کاوی»، «کیفیت نگاره رویداد»، «پیش‌پردازش در فرایند کاوی»، «ارزیابی کیفیت داده و فرایند کاوی»، «کشف ناهنجاری» در نگاره رویداد» و «بازسازی و ترمیم نگاره رویداد» استفاده شده است. به این ترتیب، تعداد ۱۰۲ مقاله منتشر شده در همایش‌ها، نشریات، پایان‌نامه‌ها و گزارشات دانشگاهی شناسایی شدند که بیشترین پژوهش‌ها در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ میلادی انتشار یافته‌اند. مطابق انتظار، بیشتر مقالات به ترتیب در سه پایگاه علمی IEEE Xplore، Springer و Science Direct منتشر شده‌اند. مقالات چاپ‌شده در سه پایگاه فوق ۶۶ درصد از کل مطالعات انجام‌شده را دربر گرفته‌اند. در شکل ۳، تعداد پژوهش‌های منتخب انتشار یافته در پایگاه‌های علمی و نشریات مشخص شده است. شایان توجه است که در جست‌وجوهای انجام‌شده پژوهش‌های نگارش‌شده به زبان فارسی یافت نشد. همچنین، نتایج حاصل از این مرور نظام‌مند در پژوهش دیگری منتشر شده است.

-
1. anomaly detection
 2. repair

شکل ۳. تعداد پژوهش‌های انتشار یافته در پایگاه‌های علمی و نشریات

۳-۲. دسته‌بندی داده‌های انتخاب شده

در این مرحله منابع انتخاب شده باید مطالعه و دسته‌بندی شوند. این کار با ترکیب قضاوت‌هایی کیفی در مورد مکان انتشار، اصالت نویسنده (نویسندگان)، جدید بودن و همچنین، بررسی تعداد استنادها انجام شده است. گفتنی است که از مجموع ۱۰۲ پژوهش بررسی شده، ۵۲ پژوهش در همایش‌ها ارائه شده و ۳۷ پژوهش در مجلات انتشار یافته‌اند که به ترتیب، ۵۱ درصد و ۳۶ درصد از کل پژوهش‌های مورد بررسی را شامل می‌شوند. همچنین، ۵ پایان‌نامه و ۸ گزارش دانشگاهی در این زمینه انجام گرفته است که سهم آن‌ها برابر با ۱۳ درصد مطالعات کاوش شده است. با کاوش مطالعات انتخاب شده، بر اساس نوع آن‌ها چهار رویکرد اصلی در زمینه مشکلات کیفیت داده در فرایند کاوی شناسایی گردید

که شامل «چارچوب‌های ارزیابی کیفیت داده»، «پیش‌پردازش»، «ترمیم» و «کشف ناهنجاری» هستند. در جدول ۲، تعداد مطالعات مربوط به هر کدام از رویکردهای اشاره‌شده بیان شده است.

جدول ۲. تعداد منابع مطالعه‌شده به تفکیک نوع آن‌ها

نوع دسته‌بندی	تعداد مقالات همایشی	تعداد مقالات منتشر شده در مجلات	تعداد پایان‌نامه‌ها	مجموع
چارچوب‌های ارزیابی کیفیت داده‌ها	۱۱	۷	۲	۲۰
پیش‌پردازش	۲۱	۱۵	۲	۳۸
ترمیم	۱۳	۹	۱	۲۳
کشف ناهنجاری	۱۴	۷	-	۲۱
مجموع	۶۰	۳۸	۵	۱۰۲

۳-۳. شناسایی و نامگذاری مفاهیم

هدف این گام مطالعه منابع انتخاب‌شده است تا مفاهیم مورد نیاز استخراج و نام‌گذاری شوند. در طی این فعالیت، ۱۰۲ مقاله مرتبط با هدف پژوهش مطالعه و بازخوانی شده‌اند. بدین ترتیب، مهم‌ترین مفاهیم مربوط به مشکلات رایج کیفیت داده که بر روی کشف فرایند تأثیرگذار هستند، به همراه تعاریف هر کدام از آن‌ها استخراج شده و به شرح زیر هستند:

- ◇ مسیرهای آشفته / کم‌تکرار: به شرایطی اشاره دارد که یک یا تعدادی از مسیرهای فرایند، در نگاره رویداد کمتر از دیگر مسیرها اتفاق افتاده‌اند. وجود این گونه مسیرها منجر به ایجاد ناهنجاری در یک لاگ خواهد شد (Ghionna et al. 2008)؛
- ◇ رویدادهای بدون برجسب: زمانی که یک رویداد در نگاره رویداد ثبت شده، اما شناسه مورد آن مشخص نباشد، بیان می‌شود که نگاره رویداد دارای رویداد بدون برجسب است (Ferreira and Gillblad 2009; Helal and Awad 2020)، یعنی نمی‌توان یک رویداد را به یک نمونه مورد خاص نسبت داد؛
- ◇ رویدادهای آشفته / کم‌تکرار: رویدادهای کم‌تکرار یا نامتداول رویدادهایی هستند

که به‌ندرت در جریان فرایند رخ می‌دهند (Bose, Mans and van der Aalst 2013). همچنین، در این بخش با نوع دیگری از رفتارها هم روبه‌رو هستیم که تحت عنوان آشفته از آن‌ها یاد می‌شود. رفتارهای بی‌نظم گونه‌ای از آشفتگی هستند که هیچ وابستگی به اصل فرایند کسب‌وکار ندارند و می‌توانند در هر بخش از فرایند رخ دهند (Yi and Peng 2019)؛

- ◇ رویدادهای گمشده^۱: بیانگر شرایطی است که یک رویداد در واقعیت در هنگام اجرای یک فرایند کسب‌وکار رخ دهد، اما در نگاره رویداد ثبت نشود (Van Der Aalst 2016)؛
- ◇ ویژگی‌های گمشده: نشان‌دهنده وضعیتی است که ممکن است شناسه مورد، فعالیت یا برچسب زمانی یک رویداد مشخص نشده باشد (Sim, Bae and Choi 2019)؛
- ◇ برچسب‌های زمانی مبهم/ نادرست^۲: سطح انتزاع مقدار ثبت‌شده بازه زمانی و تاریخی انجام یک رویداد را به‌درستی مشخص نمی‌سازد یا مقدار ثبت‌شده نادرست است (Van Der Aalst 2016)؛
- ◇ قالب^۳ زمانی نادرست: این چالش زمانی ایجاد می‌شود که ساختار داده‌ای برای ذخیره‌سازی برچسب زمانی روش‌های کشف فرایند مناسب نباشد (Conforti, La Rosa, and Ter Hofstede 2018)؛
- ◇ فعالیت‌های بی‌نظم^۴: هر فعالیتی که به‌صورت ناگهانی (بدون برنامه‌ریزی قبلی) در هر نقطه از اجرای فرایند رخ دهد (Tax, Sidorova and van der Aalst 2019)؛
- ◇ فعالیت‌های تکراری^۵: به حالتی اشاره دارد که یک فعالیت ممکن است دو یا بیش از دو بار در یک فرایند تکرار شود که در این حالت الگوریتم‌های کشف فرایند ممکن است یک حلقه پیرامون آن فعالیت ایجاد نمایند (Lu, Fahland and van der Aalst 2016)، در صورتی که بنا به دلایلی ممکن است یک فعالیت مشخص چندین مرتبه در یک فرایند تکرار شود؛
- ◇ فعالیت‌های پراکنده: زمانی رخ می‌دهد که فعالیت‌های ذخیره‌شده برای یک فرایند از یکدیگر بسیار متفاوت هستند (Suriadi et al. 2017; Sadeghianasl et al. 2019)؛
- ◇ فعالیت‌های مترادف: به حالتی اشاره دارد که برچسب فعالیت‌ها از نظر معنایی با

1. missing events
4. chaotic activities

2. imprecise/ incorrect
5. duplicate

3. format

یکدیگر مترادف هستند (Sadeghianasl et al. 2019; Chen et al. 2021) و می‌توان آن‌ها را یک فعالیت واحد در نظر گرفت؛

◇ اندازه و پیچیدگی^۱: این مورد به بزرگ بودن اندازه داده‌های رویداد ورودی به همراه حجم عظیمی از جزئیات غیر ضروری اشاره دارد (Bose, Mans and van der Aalst 2013).

۳-۴. تفسیر و دسته‌بندی مفاهیم

هدف این مرحله شناخت و واکاوی عمیق مفاهیم و دسته‌بندی آن‌هاست. برای دستیابی به این هدف چالش‌های کیفیت داده در فرایند کاوی با توجه به سطحی که ممکن است در آن رخ دهند، به چهار سطح «نگاره رویداد»، «مسیر فرایند»، «رویداد» و «ویژگی رویداد» تقسیم شده‌اند. همچنین، چالش‌های کیفیت داده مربوط به هر دسته که بر روی کیفیت آن سطح اثرگذار هستند، در جدول ۳، مشخص شده‌اند. این گام باعث می‌شود که چالش‌های کیفیت داده دسته‌بندی شده و ویژگی‌های مشترک آن‌ها شناسایی شود.

جدول ۳. مشکلات کیفیت داده به تفکیک هر سطح

سطح	مشکلات کیفیت داده
نگاره رویداد	اندازه و پیچیدگی
مسیر فرایند	مسیرهای کم تکرار / آشفته
رویداد	رویدادهای گمشده، رویدادهای آشفته
ویژگی رویداد	ویژگی‌های گمشده، رویدادهای بدون برجسب، فعالیت‌های تکراری، فعالیت‌های بی‌نظم، فعالیت‌های ناخالص، فعالیت‌های مترادف، برجسب زمانی مبهم، قالب زمانی نادرست

۳-۵. یکپارچه‌سازی مفاهیم

در این بخش مفاهیمی که به ویژگی‌های مشترکی اشاره دارند، به منظور کاهش مفاهیم و مدیریت بهتر آن‌ها با یکدیگر یکپارچه می‌شوند. بنابراین، در این مرحله چالش‌های کیفیت داده کشف شده، در گام قبلی با استفاده از ویژگی‌های مشترک و معنایی، پالایش و با یکدیگر ترکیب شده‌اند. از طرفی، یک چارچوب مناسب باید شامل راهکارهایی برای حل مشکلات کیفیت داده باشد. تجمیع مشکلات کیفیت داده، امکان

1. size and complexity

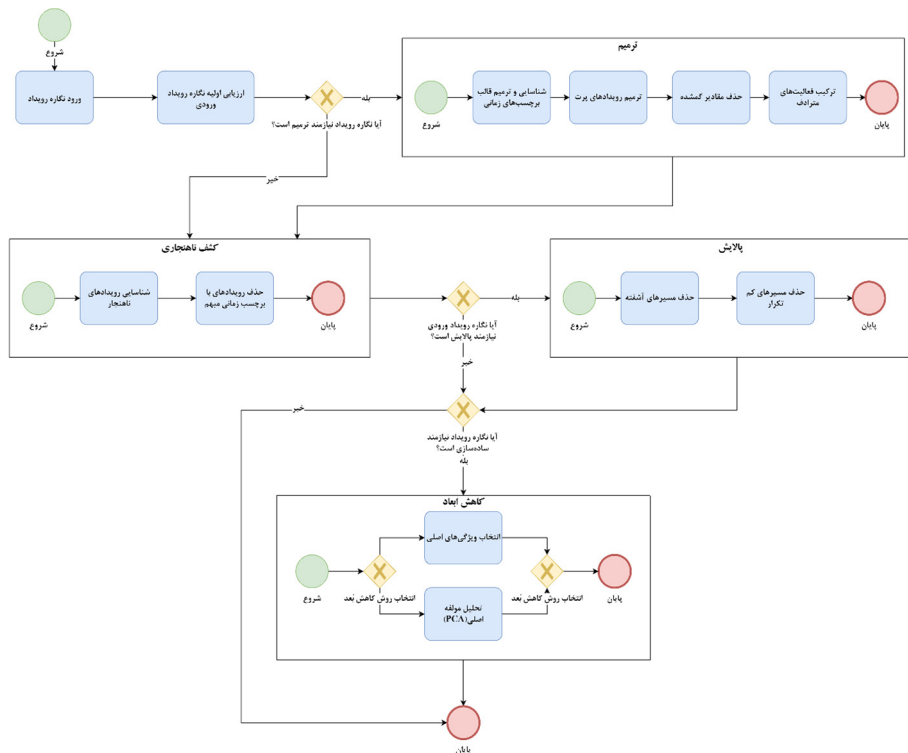
پیشنهاد فعالیت‌ها و گام‌هایی را که برای پاک‌سازی و رفع آن‌ها لازم است، آسان می‌کند. بدین‌گونه در این مرحله وظایف پاک‌سازی داده‌ها^۱ برای کاهش اثر چالش‌های کیفیت داده یکپارچه شده، بر اساس ویژگی‌های آن‌ها پیشنهاد می‌شود. به بیانی دیگر، برای هر کدام از مشکلات کیفیت داده، یک رهیافت پاک‌سازی تعیین شده است. برای دستیابی به هدف فوق، چهار گام اصلی مشخص شده که شامل فعالیت‌های: «ترمیم»، «کشف ناهنجاری»، «پالایش» و «کاهش ابعاد» هستند. در جدول ۴، چالش‌های کیفیت داده، چالش کیفیت داده یکپارچه‌شده نهایی، عنوان و هدف وظیفه پاک‌سازی مربوط به هر کدام از آن‌ها مشخص شده است.

جدول ۴. چالش‌های کیفیت داده یکپارچه‌شده به‌همراه وظایف پاک‌سازی متناظر با آن‌ها

چالش‌های کیفیت داده	چالش کیفیت داده یکپارچه‌شده	عنوان وظیفه پاک‌سازی	هدف وظیفه پاک‌سازی
مسیرهای آشفته / کم تکرار	مسیرهای آشفته / کم تکرار	پالایش	حذف مسیرها و دنباله‌هایی که ممکن است باعث افزایش پیچیدگی مدل فرایند کشف شده توسط روش‌های کشف فرایند شود.
رویدادهای بدون برچسب / رویدادهای گمشده / ویژگی‌های گمشده	مقادیر گمشده	ترمیم	بهبود ساختار و کیفیت رویدادهای ذخیره‌شده درون نگاره رویداد از طریق ترمیم یا حذف مقادیر گمشده
فعالیت‌های بی‌نظم، فعالیت‌های پراکنده	رویدادهای پرت	ترمیم	بهبود و جایگزینی رویدادهای با فعالیت‌های پرت و نامشخص به‌منظور افزایش کیفیت داده‌های ورودی
رویدادهای آشفته / کم تکرار	رویدادهای ناهنجار	کشف ناهنجاری	شناسایی رویدادهایی که ممکن است بعد از بازسازی رویدادها در مرحله ترمیم دچار ناهنجاری شوند
قالب زمانی نادرست	قالب زمانی نادرست	ترمیم	بازسازی ترتیب رویدادها با استفاده از بازسازی ساختار قالب‌های زمانی
برچسب‌های زمانی مبهم / نادرست	برچسب‌های زمانی مبهم	کشف ناهنجاری	یافتن برچسب‌های زمانی مبهم با هدف افزایش کیفیت مدل فرایند استخراج‌شده توسط الگوریتم‌های کشف فرایند
فعالیت‌های تکراری / فعالیت‌های مترادف	فعالیت‌های مترادف	ترمیم	ترکیب فعالیت‌هایی که از دیدگاه معنا یا کارکرد با یکدیگر یکسان هستند درون یک فعالیت واحد
اندازه و پیچیدگی	اندازه و پیچیدگی	کاهش ابعاد	کاهش ابعاد داده‌های ورودی با هدف بهبود کارایی روش‌های کشف فرایند

۳-۶. ترکیب مفاهیم در داخل چارچوب

در این مرحله، چارچوب مفهومی از طریق ترکیب مفاهیم به دست آمده از مرحله قبل در یک ساختار مشخص و با معنا ایجاد می‌شود. در حقیقت، در این گام شبکه معنایی بین چالش‌های کیفیت داده و وظایف پاکسازی متناظر با هر کدام از آن‌ها مشخص شده است. بدین سان بر اساس فعالیت‌های چهارگانه شناسایی شده در گام پنجم، «چارچوب مفهومی برای پیش‌پردازش نگاره‌های رویداد»^۱ یا به اختصار 'CF4ELP' مطابق شکل ۴، ایجاد گردید. شایان توجه است که هر فعالیت پاک‌سازی داخل چارچوب به صورت یک زیرفرایند پیشنهاد شده است؛ زیرا هر مرحله پاک‌سازی داده‌ها می‌تواند شامل زیرگام‌های مجزای دیگری باشد که در ادامه، به فعالیت‌های هر بخش اشاره خواهد شد.

شکل ۴. چارچوب مفهومی به همراه تشریح فعالیت‌های مربوط به هر زیر فرایند

- ◇ **ورود نگاره رویداد:** نقطه آغازین هر تحلیل داده-محور، ورود داده‌ها برای انجام عملیات تحلیل است. در اینجا منظور از ورودی، یک نگاره رویداد با قالب استاندارد است. قالب‌های رایج در فرایند کاوی شامل 'xes'، 'csv' هستند که چارچوب پیشنهادی با هر دو قالب اشاره‌شده به‌درستی سازگار است؛
- ◇ **ارزیابی اولیه نگاره رویداد ورودی:** در مرحله بعد، ارزیابی نگاره رویداد به جهت ایجاد درک اولیه و ایجاد امکان تصمیم‌گیری مناسب ضروری است. در این بخش تعداد کل رویدادهای یک نگاره رویداد، تعداد ویژگی‌ها، تعداد موردها و تعداد رویدادهای مجزا اندازه‌گیری می‌شود؛
- ◇ **ترمیم:** اولین بخش برای بهبود کیفیت نگاره رویداد زیرفرایند ترمیم است. در گام بعد، یک دروازه تصمیم وجود دارد. در این مرحله با توجه به ارزیابی‌های صورت گرفته در مرحله قبل بررسی می‌شود که آیا نگاره رویداد نیازمند ترمیم است یا خیر؟ اگر پاسخ مثبت باشد، عملیات ترمیم انجام می‌پذیرد؛ در غیر این صورت جریان فرایند پاک‌سازی به سمت مرحله بعدی ادامه پیدا می‌کند. در اولین فعالیت متعلق به این زیرفرایند، برچسب‌های زمانی نادرست از جنبه درست بودن قالب آن‌ها، تصحیح می‌شوند. در پاره‌ای از موارد برچسب‌های زمانی برای رویداد در قالب‌های متفاوتی ذخیره می‌شوند که لازم است به یک ساختار مشخص و یکسان تبدیل گردند تا بتوان بر مبنای آن‌ها فعالیت‌های یک فرایند را مرتب نمود. دومین فعالیت شامل ترمیم رویدادهای پرت است. در این بخش دنباله‌های موجود در یک نگاره رویداد بررسی و اگر در یک دنباله یا مسیر، فعالیتی موجود باشد که دارای گمشدگی یا مقدار پرت است، با استفاده از محاسبه تشابه دنباله با نزدیک‌ترین دنباله خود، آن فعالیت با مقدار متناظر در دنباله مشابه جایگزین می‌گردد. برای این کار از روش معرفی شده در مقاله (Sani, van Zelst and van der Aalst (2018b) استفاده شده است؛ در گام بعد، نگاره ورودی از دیدگاه وجود مقادیر گمشده در سطح ویژگی‌های مورد، فعالیت و برچسب زمانی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در صورت وجود گمشدگی برای یک رویداد، آن رویداد با استفاده از رویکرد حذف از مجموعه داده‌ها حذف می‌گردد (Aljuaid and Sasi 2016). چهارمین وظیفه این زیرفرایند به ترکیب و یکپارچه

1. comma-separated values

2. <http://www.xes-standard.org/>

نمودن فعالیت‌های مترادف یا یکسان که ممکن است در یک نگاره رویداد موجود باشند، می‌پردازد. به‌عنوان نمونه، در یک نگاره رویداد ممکن است دو عبارت پرداخت و پرداخت الکترونیکی وجود داشته باشد که هر دو به یک فعالیت اشاره دارند. پس می‌توان آن‌ها را با یکدیگر ترکیب نمود.

◇ **کشف ناهنجاری:** به‌هنگام انجام زیرفرایند ترمیم ممکن است بعضی از مقادیر به گونه‌ای اصلاح شوند که با منطق فرایند کسب‌وکار هماهنگ نیستند. پس فعالیت کشف ناهنجاری باید پس از عمل ترمیم گنجانده شود. در گام اول با استفاده از روش خوشه‌بندی، همه دنباله فعالیت‌های موجود در نگاره رویداد بررسی شده و به دو خوشه مجزا تقسیم می‌شوند. روش خوشه‌بندی بر پایه تعداد تکرار فعالیت‌ها (بسامد) عمل می‌نماید و حداقل اندازه یک خوشه ۰/۲۰ یعنی ۲۰ درصد کل دنباله‌ها در نظر گرفته شده است. معیار توقف هم تقسیم دنباله‌ها به‌عنوان ۲ خوشه مجزا بوده و رویدادهایی که به خوشه با کمترین تناسب، نگاشت شده‌اند، به‌عنوان نقطه پرت در نظر گرفته شده و از مجموعه داده‌ها حذف خواهند شد. در گام دوم، رویدادهای بدون برجسب زمانی یا برجسب زمانی نادرست که توسط زیرفرایند ترمیم اصلاح نشده‌اند، از داده‌های رویداد ورودی کنار گذاشته خواهند شد؛

◇ **پالایش:** در ادامه، نقطه تصمیم دیگری وجود دارد و آن اینکه آیا نگاره رویداد ورودی به فعالیت پالایش نیازمند است یا خیر؟ اگر پاسخ مثبت باشد، جریان فرایند پاک‌سازی وارد زیرفرایند پالایش خواهد شد. در این گام دو وظیفه اصلی وجود دارد. در وظیفه اول، فعالیت‌های آشفته یا بی‌نظم که به‌صورت موردی یا بدون نظم خاصی در یک فرایند رخ می‌دهد، پالایش می‌شوند تا دقت دنباله فعالیت‌ها بیشتر گردد. برای این کار از شیوه معرفی شده در پژوهش Tax, Sidorova (and van der Aalst 2019) استفاده می‌شود. در مرحله بعد، فعالیت‌هایی که تعداد رخداد آن‌ها در فرایند کسب‌وکار کم است، از عملیات کشف فرایند حذف خواهند شد. برای این منظور، تعداد رخداد هر فعالیت در هر دنباله فعالیت (مسیر فرایند) محاسبه شده و بر اساس تعداد کل رخدادها، احتمال وقوع هر رویداد تعیین می‌شود. فعالیت‌هایی که احتمال رخداد آن‌ها از میزان آستانه کمتر باشد، از داده‌های ورودی حذف می‌شوند. حد آستانه برای این کار ۰/۹۰ تعیین شده است؛

◇ **کاهش ابعاد:** در گام بعدی نقطه‌ تصمیم‌گیری، کاهش ابعاد یا ساده‌سازی قرار دارد و تعیین می‌کند که آیا لاگ به ساده‌سازی نیازمند است یا خیر؟ این مرحله برای همه نگاره‌های رویداد ضروری نیست. هدف این مرحله کاهش پیچیدگی رویدادهای ورودی به الگوریتم‌های کشف فرایند است. این عمل باعث افزایش بازدهی عملکرد روش‌های کشف فرایند نیز خواهد شد. در چارچوب پیشنهادی برای انجام کشف فرایند فقط ویژگی‌های شناسه مورد، فعالیت و برچسب زمانی در نظر گرفته شده‌اند و بر این اساس می‌توان دیگر ویژگی‌های یک نگاره رویداد را از عملیات کشف فرایند حذف نمود. در این بخش می‌توان از روش‌های کاهش بُعد مانند تحلیل مؤلفه اساسی^۱ هم استفاده نمود تا فقط ویژگی‌های با «وردایی»^۲ بالا در داده‌های ورودی باقی بمانند.

۳-۷. اعتبارسنجی چارچوب مفهومی

در این گام باید چارچوب را از منظر معتبر بودن مورد سنجش قرار داد. برای سنجش چارچوب 'CF4ELP' از مجموعه داده‌های استاندارد که استفاده از آن‌ها در ادبیات فرایند کاوی رایج است، استفاده شده که نتایج حاصل از پیش‌پردازش داده‌های ورودی به روش‌های کشف فرایند با استفاده از چارچوب پیشنهادی در بخش ۴، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

۴. یافته‌های پژوهش

در این بخش نتایج ارزیابی چارچوب مفهومی پیشنهادی ارائه خواهد شد. برای پیاده‌سازی چارچوب مفهومی از یک ابزار و یک کتابخانه استفاده شده است. از برنامه 'ProM' برای اعمال فعالیت‌های مربوط به زیرفرایندهای ترمیم، کشف ناهنجاری و پالایش استفاده شده است. همچنین برای بررسی نتایج عملکرد روش‌های کشف فرایند بر روی مجموعه داده‌ها در دو حالت بدون پیش‌پردازش و پس از پیش‌پردازش، از کتابخانه 'PM4py' بهره برده شده است. برای پیاده‌سازی و آزمایش چارچوب پیشنهادی، از یک رایانه رومیزی مجهز به پردازنده "AMD Ryzen 7 4800H" با سرعت ۲/۹ گیگاهرتز که دارای ۱۶ گیگابایت حافظه اصلی است، استفاده شده است.

1. principal component analysis (PCA)

2. variance

۴-۱. مجموعه داده‌های مورد استفاده

برای بررسی عملکرد چارچوب معرفی شده از مجموعه نگاره‌های رویداد استاندارد که برگرفته از رویدادهای مربوط به فرایندهای کسب و کار واقعی بوده و توسط جامعه فرایندکاوی گردآوری شده‌اند، استفاده شده است. در ادبیات فرایندکاوی از این مجموعه داده‌ها برای بررسی و آزمون عملکرد الگوریتم‌ها و روش‌های فرایندکاوی استفاده می‌شود (Lopes and Ferreira 2019). در جدول ۵، نگاره‌های رویداد مورد استفاده به همراه ویژگی‌های آن‌ها آمده است.

جدول ۵. مجموعه داده‌های مورد استفاده

تعداد رویداد	حوزه	تعداد رویدادها	تعداد موردها	تعداد رویدادهای مجزا	منبع
BPIC 2012	مالی و اعتباری	۲۶۲۲۰	۱۳۰۸۷	۳۶	Van Dongen (2012)
Hospital_Billing	سلامت	۱۵۰۲۹۱	۱۱۴۳	۶۲۴	Mannhardt (2017)
Road	راه و ترابری	۵۶۱۴۷۰	۱۵۰۳۷۰	۱۱	De Leoni and Mannhardt (2015)
Sepsis	سلامت	۱۵۲۱۴	۱۰۵۰	۱۶	Mannhardt (2016)

۴-۲. معیارهای ارزیابی

با توجه به اینکه چارچوب پیشنهادی در این مطالعه بر روی پیش‌پردازش نگاره رویداد با هدف بالا بردن کیفیت مدل‌های فرایندی استخراجی تمرکز دارد، به همین دلیل، از معیارهای مرتبط با اندازه‌گیری کیفیت یک مدل استخراج شده توسط روش‌های کشف فرایند استفاده شده است. در این مطالعه از سه بُعد زیر برای این منظور بهره گرفته شده، که به شرح زیر است:

- ◇ تناسب^۱: رفتار ثبت شده در نگاره رویداد در مدل فرایند استخراج شده به چه میزان دیده می‌شود. مقدار این معیار عددی بین ۰ تا ۱ خواهد بود. هر اندازه میزان این معیار به ۱ نزدیک‌تر باشد، تناسب مدل با نگاره رویداد بیشتر است. برای محاسبه این معیار از روش معرفی شده در مطالعه Bertini and van der Aalst (2019) استفاده شده است؛
- ◇ دقت^۲: رفتار شرح داده شده توسط مدل فرایند در نگاره رویداد به چه اندازه مشاهده

می‌شود. ارزش این معیار هم عددی بین ۰ تا ۱ است. به‌منظور اندازه‌گیری این معیار، از روش معرفی‌شده در مقاله (Munoz-Gama and Carmona 2010) استفاده شده است؛
 ◇ معیار F: ترکیبی از ابعاد تناسب و دقت در یک معیار واحد است که با استفاده از رابطه ۱، محاسبه می‌شود (De Weerd et al. 2011):

$$F - measure = (2 * Precision \times Fitness) / (Precision + Fitness) \quad (1)$$

باید توجه داشت که در بسیاری از کاربردها معیار تناسب از اهمیت بیشتری برخوردار است (Sani, van Zelst, and van der Aalst 2018b). بنابراین، در کاربردهای واقعی، مدل‌های فرایندی کشف‌شده‌ای مناسب هستند که معیار تناسب آن‌ها بزرگ‌تر از ۰/۹۰ باشد. همچنین باید بیان کرد که با بررسی ادبیات حد آستانه مناسب برای معیار F در روش‌های کشف فرایند پیشنهاد نشده است.

۳-۴. نتایج ارزیابی

برای بررسی سنجش اثربخشی چارچوب مفهومی معرفی‌شده، از الگوریتم‌های رایج فرایند کاوی آلفا^۱ (Van der Aalst, Weijters, and Maruster 2004)، آلفا پلاس^۲ (De Medeiros et al. 2004)، هیورستیک ماینر^۳ (Weijters, van Der Aalst and De Medeiros 2006) و اینداکتیو ماینر^۴ (Leemans, Fahland and van der Aalst 2013) استفاده شده و داده‌های ورودی در دو حالت بدون پیش‌پردازش و پس از پیش‌پردازش به آن‌ها اعمال گردیده‌اند. برای هر کدام از مجموعه داده‌های رویداد فوق کیفیت مدل استخراجی به تفکیک الگوریتم استفاده‌شده بر مبنای معیارهای بخش ۲-۴ گزارش شده است. پس از ورود مجموعه داده‌ها به الگوریتم‌های کشف فرایند، در مرحله دوم نوبت به انجام عملیات پیش‌پردازش می‌رسد. مطابق چارچوب پیشنهادی، گام‌های لازم برای انجام پیش‌پردازش برای داده‌های ورودی انجام پذیرفته و این بار داده‌های پردازش‌شده به‌عنوان داده ورودی به چهار روش کشف فرایند اشاره‌شده اعمال شده است. در جدول ۶، نتایج حاصل از معیارهای کیفیت کشف‌شده از چهار مجموعه داده معرفی‌شده در بخش ۴-۱ در دو حالت قبل و بعد از پیش‌پردازش گزارش شده است.

1. Alpha (α)

2. Alpha plus (α+)

3. heuristic miner (HM)

4. inductive miner (IM)

جدول ۶. معیارهای ارزیابی مدل فرایند کشف شده قبل و بعد از پیش پردازش بر اساس چارچوب مفهومی پیشنهادی

بعد از پیش پردازش			قبل از پیش پردازش			تکرار رویداد
معیار F	دقت	تناسب	معیار F	دقت	تناسب	الگوریتم کشف فرایند
۰/۳۱	۰/۲۲	۰/۵۰	۰/۱۸	۰/۱۰	۰/۷۷	α BPIC 2012
۰/۳۴	۰/۲۳	۰/۶۷	۰/۲۶	۰/۱۶	۰/۷۰	$\alpha+$
۰/۸۹	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۶۲	۰/۴۵	۰/۹۹	HM
۰/۵۱	۰/۳۴	۱/۰۰	۰/۲۰	۰/۱۱	۱/۰۰	IM
۰/۶۲	۰/۵۳	۰/۷۳	۰/۵۰	۰/۱۰	۰/۷۴	α Hospital Billing
۰/۵۷	۰/۴۱	۰/۹۰	۰/۳۵	۰/۳۶	۰/۳۴	$\alpha+$
۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۹۲	HM
۰/۷۴	۰/۵۸	۱/۰۰	۰/۶۶	۰/۴۹	۱/۰۰	IM
۰/۷۰	۰/۶۵	۰/۷۶	۰/۶۶	۰/۶۶	۰/۶۷	α Road
۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۳۸	۰/۴۸	۰/۶۶	۰/۳۸	$\alpha+$
۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۹۹	۰/۹۲	HM
۰/۸۱	۰/۶۸	۱/۰۰	۰/۸۲	۰/۶۹	۱/۰۰	IM
۰/۴۶	۰/۸۰	۰/۳۳	۰/۳۵	۰/۴۴	۰/۲۶	α Sepsis
۰/۷۷	۰/۹۷	۰/۶۴	۰/۴۶	۰/۳۱	۰/۷۸	$\alpha+$
۰/۸۵	۰/۷۹	۰/۹۰	۰/۸۰	۰/۷۱	۰/۹۲	HM
۰/۶۲	۰/۴۵	۱/۰۰	۰/۳۲	۰/۱۹	۱/۰۰	IM

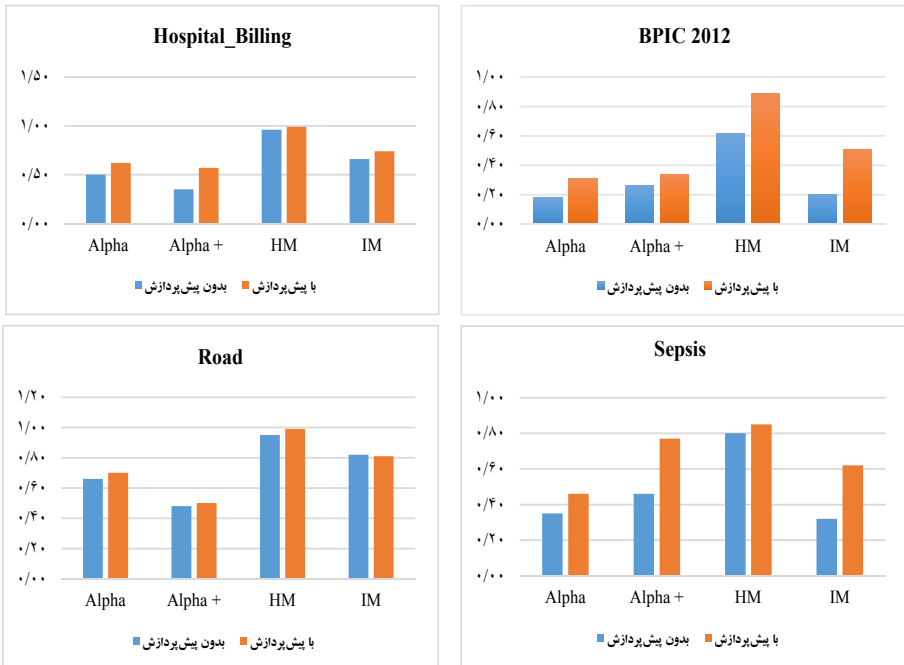
۴-۴. بحث و تبیین نتایج

همان‌طور که در جدول ۶، مشخص شده، الگوریتم α و $\alpha+$ به‌هنگام مواجهه با داده‌هایی که به‌صورت خام به آن‌ها وارد می‌شود، با مشکل روبه‌رو خواهند شد. آشکار است که دو الگوریتم فوق در معیار دقت نتایج مناسبی تولید نمی‌کنند و نخواهند توانست نگاره رویداد را بازتولید نمایند. به همین سبب، معیار F برای الگوریتم‌های فوق در وضعیت مناسبی قرار نخواهد داشت و به همین دلیل، برای دستیابی به نتیجه بهتر باید

نگاره‌های رویداد را خلاصه نمود تا رفتارهای پیچیده آن‌ها کاهش یافته و آن‌ها را به این الگوریتم‌ها اعمال نمود. از طرفی، اصلاح برجسب‌های زمانی منجر به تفسیر بهتر ترتیب فعالیت‌ها می‌شود و به افزایش معیار دقت مدل خروجی حاصل از الگوریتم‌های فوق کمک خواهد نمود.

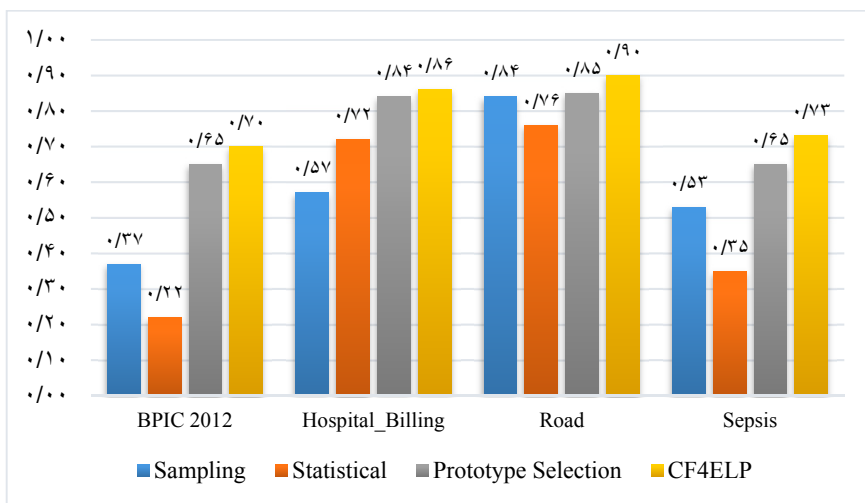
این نکته در مورد الگوریتم‌های پیشرفته‌تر که در دنیای واقعی از آن‌ها بیشتر استفاده می‌شود، هم معتبر است. الگوریتم HM میزان تکرار فعالیت‌های ثبت‌شده در یک نگاره رویداد را در نظر گرفته و از قابلیت مواجهه با حلقه‌های کوتاه نیز برخوردار است. این الگوریتم در بین همه روش‌ها در معیار دقت بهترین نتیجه را کسب نموده است. الگوریتم IM توانایی درک فعالیت‌هایی را که به صورت ضمنی در داده‌های رویداد یک فرایند کسب و کار رخ می‌دهند، دارد و در بیشتر موارد مدل‌های کسب و کار کامل و صحیحی را به عنوان خروجی نتیجه می‌دهد. این الگوریتم در به دست آوردن تناسب بالا موفق عمل می‌نماید، اما در معیار دقت نسبت به الگوریتم HM ضعیف‌تر است. در مجموع، نتایج به دست آمده نشان داد که روش HM در معیار F از دیگر روش‌ها، از جمله الگوریتم IM موفق‌تر بوده، و این امر به این دلیل است که روش HM مدل‌های فرایند ساده‌تری را استخراج می‌نماید.

با مقایسه نتایج گزارش شده در جدول ۶، نتیجه گرفته می‌شود که به هر میزان بتوان با استفاده از عملیات پیش‌پردازش، پیچیدگی داده‌های رویداد را کاهش داد، نتایج حاصل از روش‌های HM و IM در معیار دقت بهبود بیشتری به دست می‌آورند. این مهم در شکل ۵، به تصویر درآمده است. می‌توان نتیجه گرفت که الگوریتم HM در مجموعه داده‌های ساده‌تر بهترین عملکرد را از خود نشان می‌دهد، اما اگر پیچیدگی مجموعه داده رویداد بیشتر شود، روش IM توانایی بهتری برای متناسب شدن مدل فرایندی استخراجی با نگاره رویداد خواهد داشت؛ هرچند مدل کسب و کار استخراجی نمی‌تواند همه رفتارهای مشاهده شده در لاگ را باز تولید نماید. به همین دلیل، انجام پیش‌پردازش برای بهتر شدن این چالش کمک زیادی خواهد نمود که مطابق انتظار پس از پیش‌پردازش معیار F برای روش IM بهبود یافته است.

شکل ۵. نمایی از مقایسه معیار F بین الگوریتم‌های مختلف در دو حالت بدون پیش‌پردازش و پردازش شده

برای اعتبارسنجی صحت عملکرد چارچوب پیشنهادی، نتایج حاصل از آن با دیگر روش‌های موجود در ادبیات مقایسه شده است. برای انجام ارزیابی مناسب، میانگین معیار F برای الگوریتم‌های HM و IM پس از پیش‌پردازش محاسبه شده و آنگاه، مقدار نهایی با میانگین معیار F حاصل از مدل‌های کشف‌شده توسط روش‌های «نمونه‌برداری» (Fani Sani, Zelst, and van der Aalst 2019)، «پیش‌پردازش آماری» (Bauer et al. 2018) و «انتخاب نمونه اولیه» (Sani, Boltenhagen, and van der Aalst 2019) که در بخش ۲، معرفی شدند، سنجیده شده است. هر سه روش فوق پس از اعمال پیش‌پردازش بر روی نگاره‌های رویداد، آن‌ها را به الگوریتم‌های کشف فرایند اعمال، و خروجی حاصل را گزارش نموده‌اند. سه روش اشاره‌شده به دنبال یافتن بهترین دنباله فعالیت‌ها هستند که بتوانند افزون بر خلاصه‌سازی نگاره رویداد، بهترین تقریب از رفتارهای ثبت‌شده در نگاره رویداد را استخراج نمایند تا مدل حاصل بتواند در هر سه معیار تناسب، دقت و F به نتایج مطلوب دست یابد. نتایج بررسی عملکرد چارچوب پیشنهادی با سه روش پیشین بر پایه معیار F در شکل ۶، مشخص شده است.

شکل ۶. مقایسه نتایج چارچوب پیشنهادی با دیگر روش‌های ارائه شده بر مبنای معیار F

رویکرد پیشنهادی به دلیل در نظر گرفتن مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر روی کیفیت نگاره رویداد به صورت محسوس عملکرد بهتری نسبت به سه روش قبلی از خود نشان داده، زیرا عمل پیش‌پردازش را فقط به عنوان یک فعالیت با یک هدف واحد در نظر نگرفته است، بلکه این عمل را ترکیبی از چندین فعالیت پیش‌پردازش فرض نموده که انجام هر مرحله آن به افزایش معیارهای کیفیت نتایج خروجی و پالایش رفتارهای دارای اهمیت کمتر منجر می‌شود. آزمایشات نشان داد که بین ۸۰ تا ۹۰ درصد فعالیت‌هایی با بیشترین تکرار، دربرگیرنده بیش از ۶۵ درصد از همه فعالیت‌های ثبت شده در یک نگاره رویداد هستند. چارچوب پیشنهادی با حفظ کردن رویدادهای با اهمیت بیشتر، بازسازی رویدادهای پرت و یکپارچه نمودن فعالیت‌های مترادف امکان کشف مدل‌های با کیفیت بالاتری را فراهم ساخته است. از طرفی با تصحیح قالب برچسب‌های زمانی امکان مرتب نمودن بهتر فعالیت‌ها فراهم شده و مدل نهایی بازنمای درستی از ترتیب فعالیت‌ها ارائه خواهد داد. همراستا با موارد فوق، مد نظر قرار دادن ویژگی‌های مهم برای الگوریتم‌های کشف فرایند و حذف ویژگی‌های با اهمیت کمتر، افزون بر کاهش منابع مصرفی و زمان اجرا، کارایی الگوریتم‌های کشف فرایند را افزایش می‌دهد.

۴-۵. کاربردهای چارچوب پیشنهادی

کیفیت پایین داده‌ها یکی از دلایل اصلی ناکامی در پروژه‌های فرایند کاوی است.

اگر داده‌های رویداد قابل اعتماد نباشند، نتایج فرایند کاوی از ارزش کمتری برخوردار خواهند بود. با وجود دیدگاه‌های متعدد در مورد تأثیر کیفیت داده‌ها در پژوهش‌های مربوط به این زمینه، همه آن‌ها در انتها در یک نقطه با یکدیگر اشتراک دارند. داده‌های با کیفیت پایین می‌توانند هزینه‌های مالی ناخواسته‌ای را به سازمان‌ها تحمیل کنند (Laranjeiro, Soydemir and Bernardino 2015). از این رو، نیاز به فرایندهای ارزیابی و همچنین اولویت‌بندی اقدامات مناسب برای بهبود کیفیت داده‌ها برای متخصصان و تحلیلگران داده و کسب و کار ضروری خواهد بود (Loshin 2010). باید توجه داشت که در زمینه مدیریت کیفیت داده‌ها چارچوب‌های مختلفی ارائه شده‌اند که هدف اصلی آن‌ها ارزیابی کیفیت داده‌های موجود در یک سازمان است (Wang and Strong 1996; Cichy and Rass 2019). چارچوب پیشنهادی در پژوهش حاضر با هدف ارزیابی داده‌های رویداد ذخیره‌شده در سامانه‌های اطلاعاتی ایجاد شده است که با توجه به شناسایی مهم‌ترین مشکلات کیفیت داده در زمینه فرایند کاوی، امکان بررسی مهم‌ترین چالش‌های کیفیت داده برای متخصصان را در یک ساختار یکپارچه فراهم می‌نماید. از طرفی، «اپلر و ویتینگ» بیان می‌کنند که یک چارچوب مناسب افزون بر قابلیت ارزیابی باید برنامه و طرحی برای حل مشکلات کیفیت داده‌ها داشته باشد (Eppler and Wittig 2000). در طراحی چارچوب پیشنهادی تلاش شده این ویژگی مورد توجه قرار گیرد؛ به این صورت که با پیشنهاد و اولویت‌بندی زیرفرایندهای چهارگانه برای پاک‌سازی داده‌های رویداد، امکان حل یا کاهش اثر مشکلات کیفیت داده را نیز برای متخصصان داده و فرایند امکان‌پذیر سازد. «وین و صدیق» معرفی چارچوب‌های کیفیت داده‌ای را در فرایند کاوی پیشنهاد می‌نمایند که سه ویژگی «درک مشترک از مشکلات کیفیت داده برای ذی‌نفعان»، «مدل‌سازی ترجیحات تحلیلگران» و «ایجاد شفافیت برای درک اثر بهبود کیفیت داده‌ها در نتایج خروجی» را داشته باشند (Wynn and Sadiq 2019). راهکار معرفی شده در این پژوهش امکان ایجاد درک مشترک از طریق دسته‌بندی چالش‌های کیفیت داده در یک ساختار جامع را پدید می‌آورد. همچنین، با پشتیبانی از شرایط تصمیم‌گیری، امکان انعطاف و در نظر گرفتن ترجیحات کاربران و تحلیلگران را فراهم می‌نماید. نتایج استفاده از چارچوب ایجادشده بر روی مجموعه داده‌های معرفی شده در بخش ۳-۴ به خوبی نشان‌دهنده تأثیر پیش‌پردازش داده‌های ورودی بر روی نتایج خروجی بوده است.

با توجه به ویژگی‌های بیان‌شده، چارچوب معرفی شده در این پژوهش می‌تواند

به‌عنوان یک راهنما و راهبرد مشخص توسط تحلیلگران داده و کسب‌وکار مورد استفاده قرار گیرد تا با دقت عمل بیشتری به پیش‌پردازش داده‌ها به‌عنوان بخشی مهم در هر پروژه فرایند کاوی اقدام نمایند. همچنین، این رهیافت باعث کاهش بینش‌های تجربی و روش‌های مبتنی بر سعی و خطا جهت افزایش کیفیت داده‌های رویداد خواهد شد.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

فرایند کاوی به‌عنوان شاخه‌ای جدید از علم داده به‌دنبال کشف و تحلیل فرایندهای کسب‌وکار از داده‌های رویداد ذخیره‌شده در سامانه‌های اطلاعاتی است. در بیشتر وقت‌ها در روش‌های کشف فرایند فرض بر این است که نگاره‌های رویداد مورد استفاده کامل، بدون خطا و مقادیر گم‌شده هستند. بنابراین، ممکن است انجام کشف فرایند بدون در نظر گرفتن کیفیت نگاره‌های رویداد منجر به ایجاد دیدگاه نادرست در مورد فرایندهای در حال اجرا شود. برای حل این چالش، در این پژوهش افزون بر شناسایی مهم‌ترین مشکلات کیفیت داده در فرایند کاوی، به معرفی و توسعه یک چارچوب مفهومی بر پایه یک روش کیفی اقدام شده است. هدف اصلی چارچوب مفهومی فوق‌ارائه یک راهنمای مشخص به تحلیلگران برای مقابله با چالش‌های کیفیت داده در یک نگاره رویداد به‌هنگام انجام فعالیت کشف فرایند است.

برای بررسی کارایی چارچوب معرفی‌شده از چهار مجموعه داده استاندارد استفاده شده که نتایج خروجی از چهار روش کشف فرایند شامل الگوریتم‌های α ، $\alpha+$ ، HM و IM بر روی داده‌های پردازش‌شده نشان داد که ابعاد تناسب، دقت و معیار F مدل کسب‌وکار استخراج‌شده، نسبت به حالت بدون پیش‌پردازش بهبود یافته است. همچنین، برای اعتبارسنجی چارچوب مفهومی پیشنهادی نتایج ارزیابی حاصل از پیش‌پردازش داده‌ها توسط چارچوب فوق‌با سه روش «نمونه‌برداری»، «پیش‌پردازش آماری» و «انتخاب نمونه اولیه» مقایسه شده است. این مقایسه نشان داد که عملکرد چارچوب پیشنهادی نسبت به سه روش اشاره‌شده بر اساس ارزیابی معیار F بهتر بوده است.

بنابراین، با توجه به سؤالات پژوهش که در بخش ۱، عنوان شد، در پاسخ به پرسش اول باید بیان نمود که چارچوب پیشنهادی بدون استفاده از دانش مرجع و مستندات سازمانی در مورد فرایندهای کسب‌وکار توانست عمل پیش‌پردازش را انجام دهد. برای پاسخ به پرسش دوم، مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر روی کیفیت داده‌ها پس از استخراج،

پالایش و تجمیع شناسایی شدند که شامل: «رویدادهای آشفته/کم تکرار»، «رویدادهای پرت»، «رویدادهای ناهنجار»، «مقادیر گمشده»، «قالب زمانی نادرست»، «برجسب‌های زمانی مبهم»، «فعالیت‌های مترادف» و «اندازه و پیچیدگی» هستند. آنگاه، وظایف پاک‌سازی برای کاهش اثر هر کدام از چالش‌های شناسایی شده پیشنهاد شدند که شامل فعالیت‌های «ترمیم»، «کشف ناهنجاری»، «پالایش» و «کاهش ابعاد» هستند. با انجام فعالیت‌های پاک‌سازی اشاره‌شده، کیفیت داده‌های رویداد ورودی افزایش یافت که منجر به بهبود معیارهای کیفیت مدل‌های فرایند حاصل از روش‌های کشف فرایند شده است. در انتها، در پاسخ به پرسش سوم، چارچوب پیشنهادی توانست مهم‌ترین مشکلات کیفیت داده و وظایف پاک‌سازی متناظر با هر کدام از آن‌ها را در یک ساختار منسجم و روشن به صورت یک فرایند یکپارچه کنار یکدیگر قرار دهد.

نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان یک شیوه‌نامه مشخص به متخصصان و تحلیلگران داده و فرایند برای حل چالش‌های کیفیت داده در پروژه‌ها و تحقیقات فرایندکاوی کمک کند. همچنین، یافته‌های این مطالعه می‌تواند چشم‌اندازهای پژوهشی جدیدی برای محققان فرایندکاوی در زمینه کیفیت داده ترسیم نماید.

پژوهش حاضر شامل ۳ محدودیت اصلی است که به عنوان فعالیت‌های پژوهشی آینده پیشنهاد می‌شوند:

- ◇ استفاده از معیارهای متفاوت دیگر برای مقایسه نتایج الگوریتم‌های کشف فرایند در فرایندکاوی می‌تواند قضاوت بهتری برای عملکرد روش‌های پیش‌پردازش باشد. معیار F با وجود ترکیب خاصیت معیارهای تناسب و دقت، به تنهایی بیانگر عملکرد مناسب یک الگوریتم کشف فرایند نیست. استفاده از معیارهای پیچیدگی و همچنین تأثیر پیش‌پردازش بر کارایی الگوریتم‌های کشف فرایند از جنبه زمان اجرا می‌تواند برای تحقیقات آینده مد نظر قرار گیرد؛
- ◇ یافتن بهترین تنظیمات برای پیش‌پردازش به‌ویژه در یافتن نقاط پرت، پالایش و حذف فعالیت‌های آشفته یا با تکرار کم، یکی از چالش‌برانگیزترین موارد مربوط به مدیریت کیفیت داده‌های رویداد است. به صورت کلی، اینکه یک فعالیت در یک فرایند کمتر از دیگر فعالیت‌ها رخ می‌دهد، معیار مناسبی برای حذف آن نخواهد بود؛
- ◇ هر فعالیت پیش‌پردازش که در چارچوب پیشنهادی ارائه شده است، می‌تواند با روش‌های متفاوتی اجرا شود. به همین دلیل، می‌توان اضافه کردن رویکردهایی را

که بتوانند به صورت دقیق روش‌های مناسبی برای یک فعالیت پیش‌پردازش پیشنهاد دهند، به عنوان یک شکاف تحقیق در نظر گرفت. بر این اساس، می‌توان با استفاده از مفهوم هستان‌شناسی و درخت تصمیم ساختار چارچوب مفهومی را روشن تر و انعطاف‌پذیری آن را در مقابل مجموعه داده‌های مختلف افزایش داد.

فهرست منابع

- دوماس، مارلون، مارچلو لازرا، جان مندلینگ، و هاجو ریجرز. ۲۰۱۳. *مبانی مدیریت فرایندهای کسب‌وکار*. ترجمه محمدحامد جعفرزاده، جلیل حیدری دهویی و سید محسن رهنما فرد. ۱۳۹۹. تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات.
- شامی زنجانی، مهدی، فراز نیبسی و شادی ایران‌دوست. ۱۳۹۹. *ناخدا/ی دیجیتال: راهنمای تحول سازمان‌ها در عصر دیجیتال*. تهران: آریانا قلم.
- فن در آلست، ویل. ۲۰۱۱. *فرایندهای کاوی: کشف، تطبیق و بهبود فرایندهای کسب‌وکار*. ترجمه سید حسین سیادت و راضیه همتی گشتاسب. ۱۳۹۴. تهران: دانشگاه شهید بهشتی، مرکز چاپ و انتشارات.

References

- Aljuaid, Tahani, and Sreela Sasi. 2016. Proper imputation techniques for missing values in data sets. 2016 international conference on data science and engineering (ICDSE). IEEE.
- Andrews, Robert, Suriadi Suriadi, Chun Ouyang, and Erik Poppe. 2018. Towards event log querying for data quality. OTM Confederated International Conferences On the Move to Meaningful Internet Systems. Valletta, Malta.
- Andrews, Robert, Christopher GJ van Dun, Moe Thandar Wynn, Wolfgang Kratsch, MKE Röglinger, and Arthur HM ter Hofstede. 2020. Quality-informed semi-automated event log generation for process mining. *Decision Support Systems* 132: 113265.
- Augusto, Adriano, Raffaele Conforti, Marlon Dumas, Marcello La Rosa, and Artem Polyvyanyy. 2019. Split miner: automated discovery of accurate and simple business process models from event logs. *Knowledge and Information Systems* 59 (2): 251-284.
- Ayo, Femi Emmanuel, Olusegun Folorunso, and Friday Thomas Ibharalu. 2017. A probabilistic approach to event log completeness. *Expert Systems with Applications* 80: 263-272.
- Batyuk, A Ye, and Volodymyr V Voityshyn. 2018. Process Mining: Applied Discipline and Software Implementations. *Research Bulletin of the National Technical University of Ukraine ?* (5): 22-36.
- Bauer, Martin, Arik Senderovich, Avigdor Gal, Lars Grunske, and Matthias Weidlich. 2018. How much event data is enough? A statistical framework for process discovery. International Conference on Advanced Information Systems Engineering. Tallinn, Estonia.
- Berti, Alessandro, and Wil MP van der Aalst. 2019. Reviving Token-based Replay: Increasing Speed While Improving Diagnostics. Diagnostics. *19th International Conference on Application of Concurrency to System Design*, Aachen, Germany.
- ATAED@ Petri Nets/ACSD.